

Admiral
BRANKO MAMULA

Naš sistem odbrane garantira slobodu i integritet Titove Jugoslavije

U svojoj dugogodišnjoj burnoj historijskoj prošlosti, a napose u narodnooslobodilačkom ratu i revoluciji 1941—1945. godine, Jugoslaveni su dokazali da su hrabar, smion, odvažan i nesalomiv narod, prožet duhom ljubavi prema slobodi i nezavisnosti, odlučan i kadar da se uspješno organizira za borbu protiv svakog agresora i da vodi pravedan rat do konačne pobjede. Ponosni na svoje grandiozno djelo, stvoreno socijalističkom revolucijom, jugoslavenski narodi i narodnosti su i danas spremni i odlučniji nego ikad ranije da brane i odbrane sve one vrijednosti koje su u protekle četiri decenije s Titom izgrađivali i stvorili. Isticanje te činjenice u prvi plan o četrdesetogodišnjem jubileju naših oružanih snaga, mada za trenutak može da zazvuči svečarski trijumfalno i patetično, ne znači, u stvari, niti nekritičko glorifikovanje prošlosti, niti vulgarno političko pragmatiziranje sadašnjosti, već ima drugo značenje — značenje osnovne pretpostavke za sve historijske i aktuelne zaključke koje pokušavamo da napravimo na kraju jednog dugog revolucionarnog puta od četiri decenije. Ti zaključci su potrebni najmanje iz dva razloga: prvo, zbog toga što je historija, kao što se zna, učiteljica života, i drugo, što globalne protivrječnosti u svjetskoj zajednici i mnoštvo drugih raznovrsnih suprotnosti koje su uzročnici kriza i ratova ne samo što nisu historijski prevaziđene, već, naprotiv, stalno se umnožavaju i zaoštravaju.

Vojno-politička situacija u svijetu danas je takva da je potpuno neizvjesno kada možemo biti dovedeni u situaciju da oružjem u

ruci ponovno branimo slobodu i nezavisnost zemlje, da čuvamo tekovine socijalističke revolucije. Ona se neprekidno komplikuje i pogoršava, a sve oblasti međunarodnog života nalaze se u stanju previranja. Ta dosta sumorna globalna slika savremenih međunarodnih odnosa može se potpunije sagledati kada se raščlani na sastavne elemente, čiji mozaik čine, isto tako, tamni tonovi: (1) političke, ekonomske i druge odnose u svijetu karakterizira blokovsko nadmetanje. Neizvjesnoj međunarodnoj situaciji, opterećenoj mnogobrojnim kriznim žarištima širom svijeta, pogoduju i izuzetno složene prilike u međunarodnim ekonomskim odnosima. Jaz između ekonomski razvijenih zemalja i zemalja u razvoju sve je veći, a izgledi za rješavanje tog, bez sumnje, najznačajnijeg problema savremenog svijeta, veoma su skromni; (2) vojni faktor služi kao glavni oslonac u realizaciji ciljeva globalnih strategija supersila; (3) politički i vojni detant u dubokoj su krizi i nalaze se na najnižem stupnju poslije perioda hladnog rata; (4) trka u naoružavanju poprima sve stravičnije razmjere. U okviru postojeće globalne nuklearne ravnoteže stalno se traže novi »razlozi« za intenziviranja trke u naoružavanju, ne samo u okviru nuklearnih strategijskih snaga, već i u konvencionalnim snagama. Iz zvaničnih izjava odgovornih ljudi pojedinih velikih sila, koje se daju u različitim kontekstima, nije teško zaključiti da je ta utakmica na polju naoružavanja inspirisana težnjom ne da se očuva ravnoteža snaga, kako se često ističe, već da se ona poremeti i da se ostvari nadmoćnost. To dovodi do općeg rasta nivoa vojnih efektivita u svijetu. Otuda i tako veliki izdaci za naoružavanje i održavanje vojnih efektivita, što u vrijeme teških privrednih kriza posebno pogađa nerazvijene zemlje i zemlje u razvoju; (5) pored trke u naoružavanju na globalnom planu, u strategiji supersila sve više se ispoljava težnja ka postizanju tzv. regionalne ravnoteže, što dovodi do traženja i uspostavljanja novih baza. Naime, supersile se više ne zadovoljavaju globalnom ravnotežom, jer im to ne omogućava da vrše intervencije u svim zonama i regionima njihovih interesa. Zbog toga nastoje da u ključnim regionima stalno drže odgovarajuće snage, ili bar da imaju pripremljene kontingente koje bi mogli brzo prebaciti i uspostaviti vojnu ravnotežu sa suprotnom stranom, što se formulira kao princip »biti u dodiru«. Većina meritorinih ocjenjivača se slaže u tome da će takvo stanje duže potrajati, te da nema većih izgleda da će se u dogleđnom periodu odnosi između velikih sila i blokova bitnije popraviti.

S obzirom na takve njihove međusobne odnose, može se sa sigurnošću očekivati da će se, poput mnogih sličnih situacija u

nedavnoj prošlosti, pritisci velikih sila i blokova na nezavisne i nesvrstane zemlje pojačavati, da će biti još grublji i teži. Pri tom će se one još bezobzirnije koristiti izuzetno teškim ekonomskim položajem i političkom nestabilnošću u nekim nesvrstanim zemljama.

Sve to, dakle, kao i naše naglašene unutrašnje teškoće koje su posljedica navedenih međunarodnih nedaća, ali i rezultata naših subjektivnih slabosti, upozorava nas da moramo realno cijeniti naš međunarodni položaj, biti uvijek budni i još odlučnije nastaviti s daljim jačanjem općenarodne odbrane i društvene samozastite, posebno s daljim realiziranjem programa razvoja naših oružanih snaga. Ne smijemo dozvoliti zaostajanje u naoružavanju i razvoju, moramo jačati borbenu gotovost i preduzimati sve mjere kako bismo mogli uspješno spriječiti bilo kakvo iznenađenje. Naša nesvrstana međunarodna pozicija nema alternative i moramo biti spremni da je obezbjeđujemo i oružjem u ruci ako bi ikad bila dovedena u pitanje.

Stvaranje i stasanje naših oružanih snaga u narodnooslobodilačkom ratu i revoluciji

U toj našoj opravdanoj opreznosti i predostrožnosti pred izazovima vremena u kojem živimo, mi, doista, nemamo nikakvog razloga da strepimo za svoju budućnost. Svoju zrelost i spremnost da branimo vlastitu slobodu i nezavisnost i od najmoćnije agresivne sile često smo dokazali. Najupečatljiviji dokaz naše snage, postojanosti i nesalomivosti, pružili smo pred licem čitavog svijeta onda kada nam je bilo najteže, kada smo od golorukih boraca 1941. godine, bez oružja, školovanog kadra i pozadine, boreći se u najtežim ratnim uslovima protiv mnogostruko jačeg neprijatelja, bez ičije pomoći, stvarali i stvorili moćne oružane snage koje su — priznate i od saveznika i od neprijatelja — s početka 1945. godine brojale 800.000 boraca i starješina svrstanih u 107 partizanskih odreda, 52 divizije, 17 korpusa i četiri armije. Te snage su, vezujući za sebe u toku rata 30—35 neprijateljevih divizija i izbacivši iz stroja oko milion njegovih vojnika, oslobodile zemlju od fašističkih okupatora i domaćih izdajnika i dale doprinos pobjedi nad fašizmom.

Tvorci te oružane snage, koja je stvarana u uslovima kakve svijet do tada nije poznavao, bili su drug Tito i naša partija. U

početku rata i revolucije postojala je samo čvrsta i jasna linija KPJ na oružanu borbu, linija koju je Tito izgrađivao od dolaska na čelo Partije, postojala je snažna volja komunista i patriotizam narodnih masa koje nisu htjele prihvatiti okupaciju, komadanje zemlje, teror i nasilje — do pokušaja istrebljenja čitavih naroda i etničkih grupa. Ali, i samo ta dva pozitivna činioca unutrašnjih političkih uslova Tito je ocijenio dovoljnim za podizanje općenarodnog ustanka, koji će se rasplamsati u svim krajevima naše zemlje i, po svojim unutrašnjim zakonima, prerasti u općenarodni rat i socijalističku revoluciju posebnog tipa.

Takva Titova procjena historijskih mogućnosti revolucionarnog djelovanja u kontekstu društveno-historijskih okolnosti, koje su se stekle sredinom 1941. godine, plastično je izražena već u prvom izvještaju Kominterni, što ga je Tito napisao i uputio koncem maja te godine, u kojem se konstatira, upravo na bazi ta dva činioca, da je »situacija povoljna za rad« i da će »Partija to uzeti u obzir«. U tom složenom i vrlo teškom ratu Tito je bio kreator mnogih historijskih pobjeda na bojnopolju i vrhovni komandant armije koja je pod njegovim rukovodstvom rasla i razvijala se kroz mnogobrojne žestoke četvorogodišnje borbe širom Jugoslavije, da bi pri kraju rata imala stratešku ulogu da povezuje frontove saveznika, dajući tako svoj ogroman doprinos pobjedi Antihitlerovske koalicije nad fašizmom. Oslanjajući se samo na sopstveni narod i njegove snage, Tito je u praksi dokazao da je moguće uspješno voditi oružanu borbu i protiv najveće agresivne sile, odnosno protiv brojno i tehnički nadmoćnijeg neprijatelja i pobijediti ga. To je, bez sumnje, otkriće epohalnog značaja i trajne vrijednosti. Kao vojskovođa, Tito je ispoljio sposobnost velikog stratega, koji je i u najsloženijim prilikama bio u stanju da predvidi događaje, ocijeni glavne tokove razvoja situacije i pronađe prava rješenja.

Tito je cio narod shvatao kao nesalomljivu snagu revolucije koja je, uistinu, sposobna da izvojuje konačnu pobjedu. A to je, bez sumnje, zahtijevalo originalna rješenja u domenu vojne organizacije i ratne vještine. Samo se time može objasniti fenomen jugoslavenskog četvorogodišnjeg narodnooslobodilačkog rata i revolucije, koji je, historijski gledano, kvalitativno nova društvena pojava i po svom sadržaju i po oblicima ispoljavanja. Otuda Tita svijet opravdano smatra jednim od najistaknutijih vojskovođa u savremenoj historiji.

Stvaranje mirnodopske armije nove Jugoslavije

Međunarodni uslovi u kojima je nova Jugoslavija stupila na put izgradnje socijalizma bili su, također, veoma složeni. Od prvog dana svog postojanja ona se suočila s teritorijalnim pretenzijama susjednih kapitalističkih zemalja, a došlo je i do sukoba sa SSSR i istočnoevropskim zemljama. To je mladu državu prisiljavalo da u tom periodu drži relativno brojnu armiju, jer se, na osnovi historijskih iskustava, znalo da se tekovine revolucije mogu sačuvati jedino moćnom oružanom silom. Tako su naše oružane snage u cijelom poslijeratnom periodu bile sigurna garancija slobodnog unutrašnjeg razvoja zemlje, izgradnje socijalizma i nezavisnog položaja Jugoslavije u međunarodnoj zajednici.

Završetkom rata sve jedinice Jugoslavenske armije nisu otišle u kasarne, niti je odmah raspuštena ratna armija. Jedinice KNOJ-a, dio Armije i snage bezbjednosti latile su se zadatka da unište ostatke četničkih, ustaških, balističkih i ostalih bandi, koje su u to vrijeme brojale oko 12.000 ljudi i predstavljale jedinu nadu reakcionarnim snagama u zemlji i inozemstvu za uspjeh kontra-revolucije i povratak na staro. Taj zadatak Armija je uspješno okončala.

Do kraja 1947. godine, izvršena je demobilizacija ratnika, a mirnodopsko jezgro vojske svedeno je na veličinu regrutnog kontingenta, čime je organizacija Armije prilagođena mirnodopskim uslovima. Ustavom i drugim normativnim dokumentima utvrđena je njena struktura, organiziran je vojnoškolski sistem i preduzete su mjere za nabavku opreme i savremenog naoružanja. Na taj način stvorena je manja, ali savremeno opremljena, naoružana i obučena Armija, sposobna da u novonastalim uslovima obezbjeđuje novu narodnu vlast, izgradnju socijalističkih društvenih odnosa i brani zemlju od eventualne agresije.

Period od 1948. do 1956. godine, u kojem je došlo do napada Informbiroa na našu zemlju, predstavljao je najteže razdoblje za Jugoslaviju u poslijeratnim godinama. Istočnoevropske zemlje prekinule su sve ekonomske, političke i druge odnose sa Jugoslavijom, koja se tako, iznenada, našla izolirana i usamljena. Nad nezavisnošću zemlje nadvile su se opasne vojne prijetnje. Samo zahvaljujući jedinstvu naroda, njegovom ogromnom povjerenju u sopstvene snage, u Komunističku partiju Jugoslavije i druga Tita, i čvrstini i snazi naše armije, niko se nije usudio da pokuša da Jugoslaviju i vojnom silom prinudi na kapitulaciju. Upravo u

takvoj situaciji valjalo se oslanjati na sopstvene snage, iznalaziti odgovarajuću vojnu organizaciju. Takva situacija nametala je potrebu izgradnje sopstvene vojne industrije, čija bi proizvodnja bila u stanju da zadovolji osnovne potrebe odbrane zemlje. I već 1951. godine, ona je davala oko 120 novih proizvoda namijenjenih Armiji. Naša vojna teorija vraća se iskustvima NOR-a, što je imalo za posljedicu značajne korekcije u konceptijskim pogledima, dok se u doktrini upotrebe oružanih snaga sve više pažnje poklanja partizanskim dejstvima. I u tom periodu Armija je smanjivana skraćivanjem vojnog roka, ali je uvođenjem novog naoružanja došlo do daljnjeg povećanja njenih ukupnih borbenih mogućnosti. To i dogradnja doktrine, koja je naše oružane snage učinila efikasnim i u uslovima primjene novih oružja najveće razorne i uništavajuće moći, bio je odgovor na pitanje: kako organizirati uspješnu odbranu zemlje u vrijeme kada je u oružanim snagama stranih zemalja došlo do masovnog uvođenja nuklearnog i raketnog oružja. Bilo je to doba hladnog rata i najoštrijeg blokovskog konfrontiranja.

U kasnijem periodu naše oružane snage razvijale su se svojim originalnim putem. Društveno i radničko samoupravljanje revolucioniralo je sve oblasti života, pa i dalji razvoj oružanih snaga. Ono je otvorilo nove perspektive njihovog jačanja kroz razvoj cjelokupnog sistema općenarodne odbrane i društvene samozaštite. Zadržavanje dotadašnjeg, manje-više, klasičnog modela odbrane zemlje, nije bilo više moguće, jer taj sistem nije više odgovarao stupnju našeg društvenog razvitka.

Prema Ustavu iz 1946. godine, Jugoslavenska armija je bila jedini oblik oružanog organiziranja društva. Kasnije ustavne promjene omogućile su definiranje nove odbrambene politike i sopstvene ratne doktrine, čija se osnova nalazila u objektivnoj stvarnosti samoupravnog socijalističkog društva i bogatim iskustvima NOR-a. Bio je to odgovoran i složen zadatak, koji je 1958. godine krunisan usvojenim stavovima CK SKJ o doktrini općenarodnog odbrambenog rata. Polazna osnova te doktrine bio je općenarodni odbrambeni karakter rata koji bi Jugoslavija vodila i u kojem bi se, primjenom strategije koja kombinuje oružanu borbu i druge vidove borbe i otpora, a u oružanoj borbi frontalna i partizanska dejstva, i osloncem na sopstvene snage, uspješno suprotstavljala svakoj oružanoj agresiji. Time je bio otvoren proces teorijskog oblikovanja nove strategije oružane borbe, izgradnje teritorijalne odbrane i podruštvljavanja svih odbrambenih poslova. U skladu s novim uslovima, došlo je i do organizacionog usavršavanja Jugo-

slavenske narodne armije. Usvojen je stav o skladnom razvoju vidova i rodova JNA i njihovom integriranju u takve operativne i združene sastave koji su u stanju da se uspješno suprotstavljaju moderno opremljenom i dobro naoružanom protivniku. Stvaranjem vojnih oblasti, područja i brojnih partizanskih jedinica, odnosno snažne partizanske i teritorijalne komponente, koje su zajedno s operativnom armijom činile moćnu oružanu silu, ostvaren je novi kvalitet u organizacijskom razvoju oružanih snaga. Takvim rješenjima prilagođeni su, zatim, regrutni i mobilizacijski sistem, pozadinsko obezbjeđenje, školovanje kadrova i cjelokupna obuka jedinica, komandi i štabova.

Za daljnji proces podruštvljavanja oružanih snaga i odbrambenih poslova u cjelini, poseban značaj imala su posljednja tri kongresa SKJ, ustavna rješenja, savezni zakoni i pravna akta socijalističkih republika i socijalističkih autonomnih pokrajina s područja odbrane. Jugoslavenska narodna armija više nije jedini oblik vojnog organiziranja, već dio ukupne društvene vojne sile, koja, zajedno s teritorijalnom odbranom i drugim elementima sistema općenarodne odbrane, čini moćnog zaštitnika SFRJ.

U cijelom poslijeratnom periodu naše oružane snage razvijale su se pod neposrednim Titovim rukovodstvom. Njegova gledišta o karakteru, organizaciji i ulozi oružanih snaga bila su realna i temeljila su se na marksističkim procjenama konkretnih društveno-historijskih uslova i vojno-političke situacije. Tito je polazio od stava da je za uspješnu socijalističku izgradnju neophodan mir, ali je istovremeno imao na umu to da se u uslovima blokovskih suprotnosti mir i bezbjednost zemlje mogu očuvati jedino jakim oružanim snagama i pripremljenošću svih društvenih subjekata i potencijala zemlje za odbranu. Takvoj politici, svakako, treba zahvaliti što je Jugoslavija od rata do danas uspjela da prebrodi mnoge nedaće koje su joj bile nametnute.

Drug Tito je bio inicijator neprekidnog usavršavanja ratne vještine i modernizacije naših oružanih snaga uvođenjem u naoružanje najsavremenijih sredstava ratne tehnike. On je trasirao dugoročan, strateški pravac njihovog poslijeratnog razvoja i stalno bdio nad idejnim i moralno-političkim vaspitanjem vojničkog i starješinskog sastava, aktivnostima Organizacije SKJ u Armiji i radom komandi i štabova. Kao rezultat njegove lične brige, oružane snage SFRJ izrasle su u modernu vojnu silu, sposobnu da ostvaruje svoju funkciju sigurnog zaštitnika nezavisnosti i nesmetanog socijalističkog razvitka zemlje.

Prema klasno-socijalnim i nacionalnim karakteristikama, Narodnooslobodilačka vojska i partizanski odredi Jugoslavije bili su zajednička oružana snaga svih naših naroda i narodnosti, vojska bratstva i jedinstva.

I u toku revolucije i u poslijeratnom periodu Komunistička partija Jugoslavije ostvarivala je rukovodeću ulogu u Armiji. U prvim godinama poslije rata u Armiji je bilo 70.000 članova KPJ i 90.000 članova SKOJ-a, a to je predstavljalo oko 50 odsto njenog cjelokupnog sastava. Takva armija, objektivno, morala je da ima ulogu instrumenta Partije u onemogućavanju svih nastojanja domaće buržoazije i njenih spoljnjih zaštitnika da potkopaju temelje revolucije i spriječe njen daljnji razvoj.

Naše oružane snage nikada nisu imale zadatak da isključivo štite nezavisnost zemlje od spoljnje oružane intervencije, već da, istodobno, budu i čuvar socijalističkih odnosa u društvu. Otuda se njihova revolucionarna suština ne ispoljava samo u tome što su one najspremniji i najorganiziraniji dio društva za odbranu od agresije, već i u tome što djeluju kao činilac odbrane vladajućeg položaja radničke klase u našem društvu, njegove samoupravne integracije, ravnopravnosti naroda i narodnosti Jugoslavije i njihovog jedinstva, te samostalne i nezavisne pozicije naše zemlje u međunarodnoj zajednici.

Današnje oružane snage SFRJ imaju kadar visokih moralno-političkih kvaliteta. Među starješinama, više od 95 odsto njih su članovi SKJ. Taj kadar je dokraja privržen politici svoje partije, socijalističkom samoupravljanju, zajedništvu i ravnopravnosti naših naroda i narodnosti, njihovom bratstvu, jedinstvu i nezavisnosti, i koncepciji općenarodne odbrane i društvene samozaštite, i spreman je da i pod najtežim uslovima brani socijalističku Jugoslaviju. Klasno-socijalno, naročito radničko-seljačko porijeklo starješinskog kadra, njegova neposredna i tijesna povezanost s narodom i čvrsta ideološko-politička opredijeljenost za politiku SKJ, učinili su ga aktivnim činiocem društveno-političkog života u društveno-političkim zajednicama u kojima žive i rade. Zahvaljujući tome, naše starješine uvijek su bile i ostaju značajan oslonac SKJ u političkom obračunu sa građanskom opozicijom, informbirovštinom, liberalizmom i ostalim antisocijalističkim i antisamoupravnim snagama i pojavama. Nikakve antisocijalističke i antisamoupravne snage ni jednog trenutka nisu uspjele, niti mogu uspjeti, da u Armiji izgrade svoja uporišta ili steknu pozicije. Usprkos tome što

Armija ima specifično ustrojstvo i što su joj svojstveni specifični odnosi zasnovani na principu subordinacije, ona nikada nije, prvenstveno zbog svog društvenog bića, mogla da bude smetnja demokratizaciji društva na samoupravnim osnovama. Naprotiv, ona je uvijek bila dosljedna u bezrezervnoj podršci politici SKJ u unutrašnjem životu zemlje, usmjerenoj ka dosljednoj deetatizaciji društva i razvoju samoupravnih demokratskih odnosa u svim sferama društvenog života, pa i u oblasti odbrane i zaštite. Najviši izraz podruštvljavanja odbrambeno-zaštitne funkcije je koncepcija općenarodne odbrane i društvene samozaštite, koja je u Armiji, kao i u društvu, široko prihvaćena i usvojena, tako da je postala sastavni dio svijesti svakog pripadnika Armije. Na taj način Armija se javlja kao jedan od osnovnih stubova obezbjeđenja kontinuiteta revolucije.

Iz toga slijedi zaključak prvorazrednog značaja da su naše savremene oružane snage očuvale ono svoje suštinsko obilježje, koje su imale u narodnooslobodilačkom ratu i revoluciji — narodni i revolucionarni karakter. U tom smislu, a i u organizacijsko-funkcionalnom pogledu, u minule četiri decenije odvijao se kontinuiran razvoj naših oružanih snaga, pri čemu je ostvarivan nov kvalitet, uvijek na višem nivou, i, istodobno, zadržavana ona njihova svojstva koja ih karakteriziraju kao narodnu i revolucionarnu armiju.

Titova koncepcija općenarodne odbrane i društvene samozaštite — oživotvorenje Marksove ideje o naoružanom narodu

Koncepcija općenarodne odbrane i društvene samozaštite, kao filozofski i idejno-politički pogled na pitanje odbrambenog organiziranja socijalističkih društava i naučni, doktrinarni i vojnostrategijski odgovor našeg društva na osnovna pitanja savremenog rata, rezultat su bogatih iskustava iz našeg NOR-a i revolucije, s jedne strane, i društveno-historijskih uslova naše epohe, s druge strane. Najvažniji opredjeljujući faktor koncepcije u sklopu kompleksa tih uslova jeste naš politički sistem socijalističkog samoupravljanja, u kojem se bitno mijenja položaj radničke klase. To je proces koji treba da dovede do potpunog oslobođenja čovjeka i njegova rada, što podrazumijeva podruštvljavanje svih funkcija društva, pa i odbrambene i zaštitne funkcije. Krupni koraci na tom putu su već napravljeni. Oni se ogledaju u osnovnim konceptijsko-doktrinarnim opredjeljenjima, koja se svakodnevno u praksi ostvaruju.

Među njima su dva osnovna: (1) odbrana slobode, nezavisnosti, socijalističke izgradnje i integriteta jugoslavenskog društva su pravo i dužnost svih društvenih subjekata i svih radnih ljudi i građana; (2) vođenje isključivo odbrambenog rata i angažovanje cjelokupnih ljudskih i materijalnih potencijala u odbrani, čime rat dobija općenarodni karakter.

Ta temeljna opredjeljenja koncepcije općenarodne odbrane i društvene samozaštite su, isto tako, izraz politike nesvrstavanja, koju Jugoslavija dosljedno zastupa i sprovodi u međunarodnim odnosima. Drugim riječima, politika nesvrstavanja se javlja kao drugi bitan opredjeljujući faktor koncepcije općenarodne odbrane i društvene samozaštite.

Oba ova faktora utiču na sadržaj koncepcije općenarodne odbrane i društvene samozaštite na neposredan i posredan način. Neposredan uticaj se ispoljava na taj način što bi bilo kakva druga odbrambena politika bila neodgovarajuća našoj političkoj orijentaciji na unutrašnjem i vanjskom planu. Budući da takva politička orijentacija bitno utiče na čvrstinu moralno-političkog jedinstva svih naših naroda i narodnosti i njihovu odlučnost da brane postojeći društveno-politički sistem, slobodu i nezavisnost zemlje od nasrtaja bilo koga neprijatelja, efikasnost općenarodne odbrane i društvene samozaštite kao odbrambeno-zaštitnog koncepta i sistema — srazmjerna je čvrstini opredjeljenja, dosljednosti u sprovođenju i oživotvorenju politike SKJ na unutrašnjem i vanjskom planu.

Teorijski posmatrano, koncepcija općenarodne odbrane i društvene samozaštite predstavlja oživotvorenje marksističke teorije o naoružanom narodu u jugoslavenskim uslovima. Ali, ona je i izraz naših osobenih teorijskih pogleda u tom domenu, koji su, u stvari, sažeta iskustva stečena u našoj praksi. U tom smislu koncepcija općenarodne odbrane i društvene samozaštite se javlja kao modalitet marksističke teorije o naoružanom narodu, koji je teorijski zasnovan i u praksi već dokazan, posebno u Titovom vojnom djelu. U sferi praktičke realizacije taj model se ostvaruje putem samoupravnog organiziranja svih odbrambenih snaga društva i pripreme milionskih narodnih masa za oružanu borbu i druge oblike otpora ako agresor posegne za njihovom slobodom i nezavisnošću. Tako je odbrana zemlje postala dužnost, ali i neotuđivo pravo svakog našeg radnog čovjeka i svih društvenih subjekata. U njoj su na najbolji način usklađeni nacionalni interesi svih naroda i narodnosti Jugoslavije, jer je odbrana zemlje njihov zajednički i jedinstven interes, budući da bez jedinstva, nezavisne i socijalističke Jugoslavije, ne može biti opstanka ni bilo kojeg njenog dijela

posebno. Odbrana zemlje je, dakle, jedan od najznačajnijih zajedničkih interesa svih jugoslavenskih naroda i narodnosti, radnih ljudi i građana, u čemu se ogleda povratni uticaj koncepcije općenarodne odbrane i društvene samozaštite na čvrstinu društveno-političkog i društveno-ekonomskog sistema, koji su, inače, osnovna pretpostavka koncepcije.

Koncepcija općenarodne odbrane i društvene samozaštite je koncepcija mirnog razvitka i socijalističke izgradnje Jugoslavije. Njen odbrambeni karakter se temelji na stavu da sve međunarodne probleme treba rješavati miroljubivim sredstvima. Kada, međutim, u svijetu i oko nas vojni faktor neprekidno jača i poprima sve agresivnije oblike, zatvaranje očiju pred tom realnošću značilo bi zabludu i zapostavljanje bezbjednosti zemlje. Otuda, ma kako željeli mir i dobre odnose sa svim zemljama, mi moramo biti spremni i sposobni da se odupremo svakom pritisku i izazovu ma sa koje strane on dolazio.

Jugoslavenska narodna armija — udarni dio i zajednička oružana sila naših naroda i narodnosti

Kao dio jedinstvenih oružanih snaga, Jugoslavenska narodna armija je zajednička oružana sila svih naroda i narodnosti Jugoslavije. Prema sveukupnoj pripremljenosti, ona je najosposobljeniji, udarni dio naših oružanih snaga, namijenjen za vođenje oružane borbe na cjelokupnom jugoslavenskom ratištu i u svim uslovima koje savremeni rat može da nam nametne. Kao najmasovniji i osnovni elemenat Armije za borbu na kopnu, Kopnena vojska JNA se danas nalazi na visokom nivou borbene osposobljenosti. Njeni osnovni borbeni sistemi osavremenjeni su novim borbenim i tehničkim sredstvima i sposobni da se suprotstave i najsavremenije opremljenom neprijatelju. Zahvaljujući uvođenju najsavremenijeg, uz dalje modernizovanje masovnog naoružanja, borbene mogućnosti Kopnene vojske za posljednjih deset godina porasle su za dva do tri puta.

Kao rezultat organizacijskog usavršavanja, tehničke modernizacije, izgradnje infrastrukture i pristizanja mladih i savremeno obučanih kadrova, značajno je porasla i borbena osposobljenost Ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane. U pogledu ukupne sposobnosti, ono ne zaostaje za vazduhoplovstvima susjednih zemalja, računajući, razumije se, svako od njih ponaosob. Ratna mornarica i obalska odbrana su osposobljene da sigurno brane

obalu i otoke i da obezbijede prevlast u obalnom moru, u svim uslovima. Tako sigurna odbrana jugoslavenskog pomorskog vojišta predstavlja čvrst oslonac uspješne odbrane zemlje na ostalim vojištima.

U modernizaciji i prestrukturiranju JNA u posljednjoj deceniji postignuti su značajni rezultati. Realizirajući planove modernizacije i razvoja, u naoružanje je uveden veliki broj domaćih borbenih sredstava, među kojima su najznačajniji borbeni avioni, helikopteri, nekoliko novih tipova ratnih brodova i podmornica, oklopna sredstva, raketni sistemi, raketna artiljerija i dr. Uz to, organizacija i formacija Armije prilagođene su izmijenjenim operativnim zahtjevima, novom naoružanju i tehnici i doktrini vođenja rata u duhu koncepcije općenarodne odbrane i društvene samozaštite.

Orijentacija na to da se u obezbjeđenju oružjem i opremom za odbranu zemlje oslonimo na domaće izvore potvrdila se posve ispravnom i već godinama daje značajne rezultate. Zahvaljujući naporima naših radnih ljudi i domaćih naučnih kadrova, brizi SKJ i cjelokupne društvene zajednice, naša armija već u cjelini podmiruje potrebe u osnovnim, najmasovnijim vrstama modernog naoružanja. Naša industrija daje nova sredstva veze, laserska i elektronska sredstva za različitu namjenu, transportna sredstva i drugo. Svi ti naponi doprinijeli su da, i pored smanjenja Armije, njena vatrena, udarna i manevarska moć znatno poraste, te da ona, kao čelni odred i okosnica cjelokupnog sistema općenarodne odbrane i društvene samozaštite, bude osposobljena za svoju osnovnu funkciju u odbrani zemlje od agresije u svim uslovima.

Posebna pažnja u našoj armiji poklanja se moralno-političkom jedinstvu i spremnosti cjelokupnog armijskog sastava za predano ostvarivanje osnovnih opredjeljenja SKJ u odbrani tekovina socijalističke revolucije. Pripadnici Armije se vaspitavaju na osnovama marksističke ideologije i idejnim opredjeljenjima SKJ, borbenim i revolucionarnim tradicijama naših naroda i narodnosti, posebno na tradicijama NOR-a i socijalističke revolucije, bratstvu i jedinstvu, jugoslavenskom socijalističkom zajedništvu i patriotizmu i dostignućima socijalističke izgradnje u zemlji. Takvo vaspitanje najbolje doprinosi borbenoj izgradnji, učvršćivanju moralno-političkog stanja i jačanju svjesne discipline — tim bitnim komponentama borbene moći JNA. Sve je to, razumije se, doprinijelo da moralno-političko stanje u JNA, u uslovima povišene borbene gotovosti, do kojih je povremeno dolazilo, uvijek bude na izuzetno visokom stupnju.

Teritorijalna odbrana — mnogomilionska armija branilaca socijalističkog samoupravnog društva

Kao integralni dio jedinstvenih oružanih snaga SFRJ, Teritorijalna odbrana je masovna oružana organizacija naroda i najširi oblik organiziranog oružanog otpora u društveno-političkim zajednicama i organizacijama udruženog rada. Danas raspolažemo milionskom armijom Teritorijalne odbrane, sastavljenom od mnogobrojnih jedinica, štabova i ustanova različitog sastava, formacije, naoružanja, opreme i veličine, što je uslovljeno konkretnom namjenom svake od njih, potrebama odbrane i mogućnostima društveno-političkih zajednica i organizacija udruženog rada koje ih obrađuju.

S gledišta mogućnosti angažovanja u općenarodnom odbrambenom ratu svih ljudskih i materijalnih potencijala i mogućnosti transformiranja organizacijske strukture i oblika oružane borbe, saglasno konkretnim vojno-strategijskim okolnostima, Teritorijalna odbrana se javlja kao masovni medij ispoljavanja odbrambene moći našeg samoupravnog socijalističkog društva. Drugim riječima, to znači da odbrana zemlje ne leži samo na operativnoj armiji, ma koliko ona bila jaka, već da je odbrana stvar svih društvenih subjekata i u krajnjoj konsekvenciji rezultat svih činilaca odbrambene moći, i aktuelnih i potencijanih, koji se realiziraju u vremenu i prostoru snagama Teritorijalne odbrane. Izgradnja masovne i snažne Teritorijalne odbrane, pored moderne i jake JNA, jedna je od bitnih garancija za uspješno realiziranje koncepcije općenarodne odbrane i društvene samozaštite. Ona je, dakle, strategijska komponenta i, isto toliko kao i JNA, značajna za odbranu zemlje, prije svega sa stanovišta sveobuhvatnosti, totalnosti i dugotrajnosti, a prema potrebi i neprekidnosti oružane borbe u općenarodnom odbrambenom ratu.

Na polju izgradnje Teritorijalne odbrane postignuti su značajni rezultati, koje možemo ubrojiti u najveća dostignuća jačanja općenarodne odbrane i društvene samozaštite u cjelini, i to ne samo u kvantitativnom, već i u kvalitativnom smislu. Njenim jedinicama je prekrivena cjelokupna državna teritorija i time pretvorena u »ježa«, koji je nesavladiv za agresora. Brojna jačina jedinica Teritorijalne odbrane neće biti ograničavana, jer će zavisiti od operativnih potreba i materijalnih mogućnosti društva. Na taj način ona sve više poprima obilježja samoorganiziranja radnih ljudi i građana za izvršavanje zadataka u oružanoj borbi i društvenoj samozaštiti.

Naše oružane snage danas i perspektive njihovog daljnjeg razvoja

Drug Tito je za života neprekidno usmjeravao razvitak naših oružanih snaga u skladu sa njihovim zadacima i funkcijom, koji proističu iz odbrane zemlje i zaštite njezinog socijalističkog i društvenog razvitka. Kao vrhovni komandant, donosio je odluke u svim prijelomnim etapama razvoja naših oružanih snaga, koje su određivale smjer tog razvoja i dovele do ovoga što one danas jesu. On je često govorio da bi htio da naša armija, po svojim bitnim osobenostima, ostane onakva kakva je bila u NOR-u: sa visokom sviješću i dubokom vjerom njenih pripadnika u to da će pobijediti svakog neprijatelja, sa odnosima u kojima vlada duh drugarstva kakav je vladao u NOR-u. Ali, Tito, je, također, isticao da su disciplina, vojna organiziranost i bespriekorno izvršavanje naređenja pretpostavljenih bezuslovne osobine savremene armije. Pri tom, humani i drugarski karakter međuljudskih odnosa ne protivriječi tom zahtjevu, već, naprotiv, doprinosi svjesnoj disciplini, organiziranosti i efikasnosti vojne organizacije.

Tito je postavio temelje i odredio pravce daljnjeg razvoja naše općenarodne i društvene samozaštite i naše vojne misli. Titova strategijska misao ne poznaje bezizlazne situacije; ona odlučno izražava stanovište odbrane svake stope naše zemlje; ona općenarodni rat podrazumijeva kao jedinstvo oružane borbe i svih drugih oblika borbe i narodnog otpora; ona se zalaže za oslanjanje na sopstvene snage, tj. na cjelokupne ljudske i materijalne potencijale zemlje, čime se obezbjeđuje vođenje dugotrajnog i iscrpljujućeg rata za agresora. Saglasno tim teorijskim postavkama, Tito je godinama i decenijama modelirao naše oružane snage po mjeri potreba i mogućnosti našeg društva.

Može se reći da je u cjelokupnom društvenom razvoju u minulih 40 godina najveća pažnja bila posvećivana razvoju sistema općenarodne odbrane i društvene samozaštite na svim nivoima društvenog organiziranja i, u okviru toga, izgradnji oružanih snaga. Njihova jačina danas prevazilazi dva miliona ljudi i ima tendenciju daljeg narastanja. Rezultati postignuti posljednjih godina u stručnom, organizacionom i tehničkom osposobljavanju naših oružanih snaga opravdavaju ocjenu da su one danas spremnije nego ikada ranije da uspješno izvrše sve zadatke koje pred njih postavljaju Savez komunista i naše društvo.

U miru naše oružane snage djeluju kao moćni faktor odvrćanja agresije. Njihov borbeni moral, njihova spremnost, moralno-

-političko jedinstvo, vojnostručna osposobljenost i tehnička opremljenost danas su takvi da obeshrabrujuće djeluju na potencijalnog agresora. Otuda je njihovo daljnje jačanje, u svijetu u kakvom danas živimo, jedan od imperativa bezbjednosti zemlje i najvažniji preduslov za sprečavanje agresije; otuda su osposobljavanje svih subjekata društva za vođenje oružane borbe, usavršavanje postojećih i iznalaženje još boljih oblika organizacije oružanih snaga i njihovo dalje kadrovsko i tehničko moderniziranje težišni zadaci u razvoju općenarodne odbrane i društvene samozaštite u narednom srednjoročnom periodu.

Postignutim rezultatima na tom području stvorili smo povoljne uslove za još bržu izgradnju i modernizaciju oružanih snaga i daljnje jačanje općenarodne odbrane i društvene samozaštite. U izradi planova razvoja oružanih snaga za naredni period, pošli smo od nepovoljnih međunarodnih odnosa i kretanja, u kojima sve više dominira politika sile i u kojima se opasno ugrožava svjetski mir i, s tim u vezi, od potrebe osposobljavanja oružanih snaga za vođenje oružane borbe u duhu usvojene koncepcije i doktrine općenarodnog odbrambenog rata, te od utvrđenog kursa daljnjeg društveno-ekonomskog razvoja zemlje i njenih sadašnjih mogućnosti da obezbijedi sredstva za jačanje oružanih snaga.

Polazeći od mjesta i uloge JNA u sistemu naše koncepcije i zadataka koje bi ona izvršila u oružanoj borbi, naša orijentacija je usmjerena na njeno ukupno borbeno jačanje, kako bi bila u stanju da, zajedno sa Teritorijalnom odbranom i drugim subjektima odbrane, uspješno izvršava složene zadatke, posebno one koji bi bili aktuelni u početnom periodu rata. Težišni pravci njene daljnje izgradnje u tom smislu su: usavršavanje organizacije, integracija rodova i službi u združenim sredstvima, povećavanje borbenog dijela na račun neborbenog dijela, povećavanje broja mehaniziranih i motoriziranih jedinica, tehničko moderniziranje i povećavanje borbene efikasnosti (posebno za borbu sa oklopnim snagama, avijacijom, vazdušnim desantima i neprijateljevim pomorskim i pomorsko-vazdušnodesantnim snagama na Jadranu), povećavanje pokretljivosti i manevarskih sposobnosti itd. Time će njena borbeno sposobnost za izvođenje napadnih i odbrambenih dejstava u konvencionalnim i nuklearnim uslovima biti podignuta na još viši stupanj. Ključni značaj u daljnjem razvoju JNA, osim toga, imaju i osavremenjavanje vidova i rodova, s težištem na Kopnenoj vojsci, zatim opremanje Armije masovnim savremenim borbenim sredstvima iz sopstvenih izvora, obuka komandi i štabova i intenzivi-

ranje napora radi osvajanja proizvodnje najsloženijih borbenih sistema oružja, od kojih zavisi udarna snaga i vatrena moć Armije.

Moderniziranje obuke i vojnog školstva vrši se u skladu sa savremenim zahtjevima i tehničkom modernizacijom putem čvršćeg povezivanja obuke u školama, komandama i u trupi u jedinstven sistem. Jedan od ciljeva daljnjeg razvoja oružanih snaga je podizanje nivoa obuke i bojeve gotovosti ratnih jedinica na još viši nivo, s obzirom na zadatke koje bi one neposredno posle mobilizacije morale preuzeti na sebe.

Teritorijalna odbrana će se i dalje razvijati kao snažan i masovan dio jedinstvenih oružanih snaga i najširi odbrambeni oblik organiziranja i pripremanja društva za suprotstavljanje agresiji. Njeni združeni taktički sastavi i dalje će jačati i brojno i u pogledu opremanja savremenijim naoružanjem i tehničkim sredstvima, kako bi bili još sposobniji za izvođenje borbenih dejstava na frontu, u međuprostorima, na pomoćnim pravcima i na privremeno zaposjednutoj teritoriji u svim varijantama agresije i oblicima oružane borbe. Nadalje, biće neophodno poduzeti nove napore za dogradnju jedinica Teritorijalne odbrane kako bi one u svoj sastav mogle da prime sve za borbu sposobno stanovništvo, uključujući tu i veći broj žena, omladine i obveznika starijih godišta. U narednom periodu moramo obezbijediti sve potrebne uslove za formiranje jedinica Teritorijalne odbrane u svim mjesnim zajednicama i organizacijama udruženog rada gdje to do sada nije učinjeno, čime ćemo omogućiti masovno angažiranje svih radnih ljudi i građana u oružanoj borbi i na drugim poslovima odbrane. S tim ciljem sveobuhvatna i permanentna obuka rezervnog starješinskog kadra i njihovo osposobljavanje za složene zadatke i u Teritorijalnoj odbrani i u JNA dobija prvorazredni značaj.

Shodno stratezijskom opredjeljenju da se u pripremama za općenarodni odbrambeni rat oslanjamo, prvenstveno, na domaće izvore, jedan od najvažnijih zadataka ubuduće biće osvajanje i proizvodnja najmodernijih osnovnih vrsta i sistema naoružanja i vojne opreme, čime ćemo obezbijediti daljnje moderniziranje naših oružanih snaga i osamostaljivanje zemlje od uvoza.

Sistem rukovođenja i komandovanja biće, razumije se, dalje dograđivan u skladu sa razvojem oružanih snaga i zahtjevima koji proističu iz njihove borbene gotovosti, tehničke opremljenosti i planova upotrebe. On mora postati još operativniji i efikasniji u svim ratnim situacijama. U tom smislu dogradnja automatiziranog informacionog sistema oružanih snaga omogućiće brži prijem, ob-

radu i protok informacija od značaja za borbenu gotovost, planiranje i rukovođenje jedinicama.

Obuka i vojno školstvo moraju da prate organizaciju i tehničko moderniziranje oružanih snaga, a i promjene u naoružanju, organizaciji, doktrini i taktici mogućnog agresora radi iznalaženja odgovarajućih postupaka u borbi. Osposobljavanje kadrova da uspješno organizuju rad štabova, brzo i adekvatno reaguju na neku iznenadnu situaciju, preduslov je pravilnog angažovanja raznovrsnih i masovnih snaga, naoružanja i opreme kojom raspolažemo. Sistem i organizacija obuke u jedinicama Teritorijalne odbrane moraju biti usklađeni s njihovom ulogom u ratu, a njene jedinice i štabovi ne smiju da zaostaju za osposobljenošću jedinica i komandi JNA.

Pripreme oružanih snaga su jedna od najvažnijih komponenti u pripremama zemlje za vođenje općenarodnog odbrambenog rata. One imaju strateški značaj i moraju biti sveobuhvatne, neprekidne, planske i krajnje racionalizirane. Njihov je cilj da se svaka jedinica, komanda i štab osposobe za organizirano i uspješno suprotstavljanje ma kojem agresoru i za vođenje oružane borbe i u najsloženijim uslovima.

U svemu tome tražićemo i nalaziti, kao i do sada, putokaze i poticaje u Titovom vojnom djelu. Ono je za nas pouzdan oslonac u svakom pogledu — podjednako u teorijskom i naučnom radu, a i u praksi izgrađivanja općenarodne odbrane i društvene samozaštite. Titovo vojno djelo je izvršilo snažan utjecaj na razvoj teorije naše ratne vještine i vojnoteorijsku misao uopće. Ono je inspirisalo našu praksu odbrambenih priprema. Otuda će naše sadašnje i buduće aktivnosti u razradi koncepcije općenarodne odbrane i društvene samozaštite predstavljati logičan i kontinuiran nastavak Titove odbrambene politike i dosljedne primjene i oživotvorenja u praksi njegove vojno-političke misli.

Iz izloženog logično slijedi da će Jugoslavija nepokolebljivo braniti slobodu, integritet i svoj samoupravni i demokratski put u socijalizam. Branićemo Titov put. Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija nikome ne prijeti i nikoga ne ugrožava, ali mora biti spremna i sposobna da se odupre svakoj agresiji. Zato se jedino i priprema i preduzima sve što je u njenoj moći da bi podigla svoj odbrambeni potencijal na što veći stupanj. Stoga naši narodi i narodnosti mogu biti sigurni u svoju budućnost. U sistemu općenarodne odbrane i društvene samozaštite i u svojim oružanim snagama oni imaju sigurnu garanciju mira i pouzdano sredstvo suprotstavljanja svakom nasrtaju na slobodu i integritet Titove Jugoslavije.